

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KÖZLÖNY.

HAVI FOLYÓIRAT

KÖZÉRDEKŰ ISMERETEK TERJESZTÉSÉRE.

KIADJA

A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT.

SZERKESZTETTÉK:

SZILY KÁLMÁN,

PASZLAVSZKY JÓZSEF ÉS PETHŐ GYULA

TITKÁROK.

KILENCZEDIK KÖTET.

89—100 FÜZET

HARMINCZNÉGYPÉNT, A SZÖVEG KÖZÉ NYOMATOTT FAMEZSZEZTŰ ÁBRÁVAL.

BUDAPEST, 1877.

KHÖR ÉS WEIN KÖNYVNYOMDÁJA.

Sumaria Ferö
1916.

SZERZŐK NÉVJEGYZÉKE.

NAGYOBB CZIKKEK.

- BORBÁS VINCZE. A physiognomiai rendszer mint magyar növényntani elnevezések forrása. 113—116.
- COTTA, BERNHARD VON. A geologiai kormeghatározásról. (Közli Pethő Gyula.) 230—236.
- DÉRER MIHÁLY. Magyarország vaskövei és vasterményei. (Könyvismertetés.) 368—378.
- GRUBER LAJOS. A csillagrendszerekről. 289—297.
- HERMAN OTTÓ. A saskeselyű és keselyű (3 rajzzal). 177—183. — Természetrajz — nemzeti szellem. 424—427.
- HOITSY PÁL. A csillagvizsgálás mai feladatai. 137—149.
- HUNFALVY JÁNOS. A föld lassú emelkedései és süllyedései. (Két közlemény. 217—229 és 257—268. — A löszlerakodások északi Khinában. (Richthofen F. nyomán. Két közlemény) 411—423 és 444—451.
- HUXLEY. Az állat- és növényország határöve. (Közli Horváth Géza. Két közlemény.) 16—23 és 66—74.
- KONDOR GUSZTÁV. Nagy Károly, akadémiai tag emlékezete. 56—65.
- KOSUTÁNY TAMÁS. A magyarországi dohányok jelene és jövője. 401—410.
- LANDERER. A talaj jelentősége a kolera-járványoknál. (Közli Azary Ákos.) 297—301.
- GRÓF LÁZÁR KÁLMÁN (hátrahagyott irataiból). Egy boldog király. 345—349.
A halál hírnöke. 455—457.
- LÓCZY LAJOS. A baráthegyi őskori barlang megvizsgálásáról (5 ábrával). 1—16.
A baráthegyi barlangban talált maradványokról (14 rajzzal). 321—344.
- MAXWELL, CLERK. Helmholtz tudományos jellemzése. (Közli Lechner Gyula.) 361—368.
- ÓNODY BERTALAN. Khíva gazdasági növényeiről és a velök hazánkban megkezdett honosító kísérletekről. 100—112.
- PARVILLE, HENRIDE. A ragályos vérbomlásról. (Közli Kosutány Tamás.) 379—383.
- PETHŐ GYULA. Olvasóinkhoz. 97—99.
- PLÓSZ PÁL. Az angolok sarkvidéki expedíciója 1875—76-ban. 24—33.
- SEIDLITZ G. A színváltoztatás mint természetes védő eszköz. (Közli Cserháti Sándor.) 268—272.
- SZILY KÁLMÁN. A századik füzethez. 441—443.
- THAN KÁROLY. Elnöki megnyitó beszéd a Természettudományi Társulat közgyűlésén. 49—55.
- WALDEYER V. A szervezetek legegyszerűbb életjelenségei. (Közli Thanoffer Lajos. Két közlemény.) 149—159 és 183—196.
- A természettudományi estélyeken tartott előadások ismertetése. (Három közlemény, 3 ábrával.) 159—166, 272—278 és 301—305.

APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

Azary Ákos, Balogh Kálmán, Id. Bedőházy János, Bernáth József, Borbás Vincze, Déri Miksa, Dussza Károly, Fittler Oktáv, Fodor József, Fröhlich Izor, Gonda Béla, Grósz Lipót, Heller Ágost, Herman Ottó, Horváth Miklós, Inkey Béla, Katona Endre, Klein Gyula, Kont Gyula, Kossár Mór, Krenner József, Kriesch János, Kurländer Ignác, Lengyel István, Lóczy Lajos, Ifj. Lovassy Sándor, Marc Ferencz, Nagy Balázs, Paszlavszky József, Pethő Gyula, Pillih Vilmos, Plósz Pál, Rózsahegyi Aladár, Schmidt Sándor, Suppan Vilmos, Szily Kálmán, Thanhoffer Lajos, Toborfy Béla és Wartha Vinczétől.

TÁRGYJEGYZÉK.

ÁLLATTAN.

Az alkalmazkodás egy nevezetes esete. 117. — Az Amphioxusnak rokona van. 118. — Ritka látvány (czet). 118. — A tuzok hasznos állat. 118. — A világitó állatokról. 134. — A kánya, varjú és a mezei egér. 134. — Ki fedezte fel a Phylloxerát Magyarországon? 166. — A saskeselyű és keselyű (3 rajzzal). 177. — Az emberidomú majmokról. 196. — A rinoczerosz európai történetéhez. 198. — Aranyhalakkal való kereskedés. 199. — A vándormadarak útja. 252. — A színváltoztatás mint természetes védő eszköz. 269. A Phylloxera-ügy Pancsován. 278. — A rákszemekről. 318. — Egy boldog király. 345. — A hangyák szokásai. 349. — Saison-dimorphismus. 351. — A folyami rák testén levő férgokról. 358. — A hiúz Magyarországon. 383. — Paradicsommadarak. 384. — Az elhalt szervezetek vizsgálása. 451 — A halál hírnöke. 455.

ÁSVÁNYTAN, FÖLDTAN ÉS ŐSLÉNYTAN.

A baráthegyi őskori barlang megvizsgálásáról (5 ábrával). 1. — A barytocoelestin kristályalakjáról. 44. — Egy bonyolódott timsó-kristályról. 45. — Újabb adatok a gyémántok ismeretéhez. 75. — A somogy megyei földrengések 1876-ban. 124. — A felső-bányai ezüstérczek. 199. — A föld lassú emelkedései és sülyedései. 217 és 257. — A geológiai kor-meghatározásról. 230. — Az óbudai hegycsuszamlás. 237. — Földcsuszamlás. 237. — Az Ovifaknál talált termésvasról. 238. — A mogyoródi félopárról. 254. — Adalék a termésvémek képződésének magyarázatához. 306. — A városligeti artézi kút. 307. — A baráthegyi barlangban talált maradványokról (14 rajzzal). 321. — Magyarország vaskövei és vasterményei. 368. — A löszlerakódások északi Khinában. 411 és 444. — A szénsavtartalmú víz hatása némely ásványokra. 428. Szászka Tetraëdit. 438. — Expeditio belső Ázsiába. 462. — Ásványalkatrészek a tenger fenekén. 462. — Magyar apatit. 464. — Fehér ólomércz Rodnáról. 464. — A nagyági „Bunsenin.“ 464.

CSILLAGTAN ÉS METEOROLOGIA.

Az 1876-ik évi budapesti időjárás átnézete. 35. — Új csillag a „Hattyú” csillagképben. 35. — Magyarország időjárása 1876. évi november hónapban, 47. — decemberben, 95. — 1877. januárban, 135. — februárban, 175. — márcziusban, 215. — aprilisban, 255. — májusban, 287. — júniusban, 319. — júliusban, 359. — augusztusban, 399. — szeptemberben, 439. — októberben, 479. — Nagy Károly, m. tud. akadémiai tag emlékezete. 56. — Téli villámlás és dörgés. 94. — Földünk alakjáról. 119. — A csillagvizsgálás mai feladatai. 137. — A napi sajtó a meteorologia szolgálatában. 203. — Az időjárás tan alapvonalai. 204. — A geographiai szélesség kiszámításáról. 253. — Szent-János-kenyérmageső. 253. — A csillagrendszerokről. 289. — Az esőméről (2 rajzzal). 308. — Új csillagspectroscop. 309. — Csavarvonalú pályán mozgó meteor. 317. — Újabb adatok a nap physikájához. 354. — A villámos felhők vonzása. 357 és 437. — Tűzgömb. 358 és 397. — A Mars-bolygó holdjai. 388. — Változások a hold felületén. 389. — Le Verrier. 429. — Körivalakú felhő. 437. — Újabb nézet az üstökösök szerkezetéről. 465. — Gömbvillámok. 466.

ÉLETTAN ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGY.

Az állat- és növényország határöve. (Huxley előadása.) 16 és 66. — A vegetarián-táplálkozásról. 36. — A szem fenekének bíborszinc és a fényképezés az ideghártyán. 121. — A tyúktojás eltartásáról. 123. — A szervezetek legegyszerűbb életjelenségei. 149 és 183. — A borszesz hatásáról. 200. — Még valami a tojás eltevéséről. 203. — Az érverésre befolyó körülményekről. 213. — A glicerin tápszer és mérge. 239. — Miért hat altatólag az opium és morphin? 240. — Mérges-e a fuchsin? 244. — A talaj jelentősége hagymáz- és kolerajárványoknál. 297. — Az egészséges házról. 301. — Adalék a látás elméletéhez. 352. — A ragályos vérbomlásról. 379. — A kálisók, a húskivonat és a kávé hatása a szervezetre. 467.

GAZDASÁGTAN.

Khíva gazdasági növényeiről és a velök hazánkban megkezdett honosító kísérletekről. 100. — A tyúktojás eltartásáról. 123 és 203. — Mily talajon él nálunk a szelíd gesztenyefa? 125. — A vetőmag hamisításáról. 126. — A kánya, varjú és mezei egér. 134. — A salycilsav alkalmazása a háztartásban. 207. — A fuchsin felkeresése a borban. 208. — A szénsulphid hatása a talajra. 208. — A Phylloxera-ügy Pancsován. 278. — Növényhonosító kísérletek a budapesti állatkertben. 279. — A magvak csírázó képességének tartósságáról. 356. — A magvak ellentállása a csírázás külső tényezői ellen. 391. — A magyarországi dohányok jelenc és jövője. 401.

NÖVÉNYTAN.

A magyarországban előforduló rovarevő növényekről. 38. — Három lecsüngő gyümölcsű Arabis a magyar flórában. 45. — A physiognomiai rend-

szer mint magyar növényteni elnevezések forrása. 113. — Mily talajon él nálunk a szelid gesztenyefa? 125. — A vetőmag hamisításáról. 126. — A világító növényekről. 132. — A rovarvő növényekről (3 rajzzal). 162. — A Yucca virág termékenyítéséről. 205. — A virágok beporozásánál a madarak is szerepelnek. 206. — Mikor fogyasztanak a növények oxigént és lehelnek ki szénsavat? 252. — A Lichnis viscariáról. 251. — Növényhonosító kísérletek a budapesti állatkertben. 279. — Egy nyitva termő tulipánról. 314. — A magvak csírázó képességének tartósságáról. 356. — A magvak ellentállása a csírázás külső tényezői ellen. 391. — Floristikai közlemények különösen Pestmegye flórájából. 435. — Egy kivesző félben levő növény. 471. — A *Campanula Staubii* ügyében. 477. — A fa belsejében levő betűkről. 478.

TERMÉSZETTAN.

Egy milliomod másodperc. 128. — A fémek olvadó pontjáról. 133. — Az esőcseppek és jégszemek képződése. 242. — Medárd napja. 244. — Üveg-korsóban felemelkedő buborékokról. 251. — Van-e használatban Reaumur szerint beosztott borszeszmérő? 253. — Egy új találmány, a telephonia (2 rajzzal). 309. — Tűzjelző-készülék. 312. — A galvanikus erély átalakításáról mechanikai erélylyé a Gramme-féle gép által. 314. — A villanyos felhők vonzása. 357 és 437. — Tűzgömb. 358 és 397. — Az elektrikus világításról. 392. — A megmelegedésnek egy különös módja. 431. — A tárgyak dagálykor kevesebbet nyomnak, mint apálykor. 437. — A villámhárítók kérdése a berlini akademiában. 472. — Melegítő készülék. 473.

ÁLTALÁNOS ÉS MŰSZAKI VEGETAN.

Egyszerű szellőztető készülék (2 ábrával). 40. — A jódkeményítőről. 94. — A salycilsavról. 133. — Magyarország ásványvizeiről. 167. — A salycilsav alkalmazása a háztartásban. 207. — A fuchsin felkeresése a borban. 208. — A szénsulphid hatása a talajra. 208. — Mérges-e a fuchsin? 244. — A földben levő tápanyagok kiválasztásáról. 252. — Az arabinsav és nádcukor vegyalkatáról. 253. — A szénről és fontosabb vegyületeiről, s a festő anyagokról. 272. — A franciaországi kutyabarlang levegője. 312. — Az edények ólomháza. 313. — A liszt megvizsgálása. 313. — Az ivóvíz keménységének térfogatos elemzéséről. 314. — Egyszerű mód az arzén jelenlétének kimutatására. 314. — Az atom, molekula, atómsúly, molekulársúly, vegysúly és vegyérték definitiója. 317. — A szénvegyületekről. 318. — A chlórnitrogén vegyalkatáról. 318. — Előleges jelentés a zsadányi meteorok elemzéséről. 394. — A bor mesterséges festése. 396. — Némely növényrész szeszes és ecetes erjedéséről. 432. — Hogy kell kioltani a petroleumlámpákat? 432. — A condensált mustról. 474.

VEGYESEK.

Az angolok sarkvidéki expedíciója 1875—76-ban. 24. — A „Népszerű előadások gyűjteményéről”. 33. — Elnöki megnyitó beszéd a Természettudo-

mányi Társulat 1877. évi közgyűlésén. 49. — Nagy Károly m. tud. akadémiai tag emlékezete. 56. — Olvasóinkhoz. 97. — Az őstörténelmi leletekről. 159. — Társulatunk ez évi kiadványai. 254. — Pintér Endre premontrei kanonokról. 317. — Helmholtz tudományos jellemzése. 361. — Természettudomány — természeti szellem. 424. — Hogy kell kioltani a petróleumlámpákat? 432. — A századik füzethez. 441.

TUDOMÁNYOS MOZGALMAK A HAZÁBAN.

Bevezető. 42. — Műegyetemi lapok. 43. — Természettudományi füzetek. 43 és 79. — Magyar növénytan lapok. 43. — Magy. Tud. Akadémia. 77, 130, 210, 245. — Kolozsvári Orvos-Természettudományi Társulat. 79, 212. — Magyar Földrajzi Társulat. 80. — Földtani Társulat 131, 247. — Növénycsere-egylet Budapesten. 132. — Állattani irodalmunk és a napi sajtó. 170. — Külföldi hangok tudományos mozgalmainkról. 172. — Krenner J. Magyarország ásványai. 173. — A Délmagyarországi Természettud. Társulat. 247.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Közgyűlés: 1877. január 17-én az összes tiszti és bizottsági jelentésekkel együtt, s részletes kimutatással az 1876-ik évi pénztári forgalomról (2 ábrával, 81—94. l.) — *Szakülések:* 1876. december 13-ikán (44. l.), deczember 20-án (45. l.), 1877. február 21-én (213. l.), márczius 21-én (286. l.), április 18-án (314. l.), május 16-án (314. l.), október 17-ikén (435. l.), november 21-én (476. l.). — *Választmányi ülések:* 1876. december 13-án (45. l.), 1877. január 13-án (132. l.), február 21-én (173. l.), márczius 21-én (213. l.), április 18-án (248. l.), május 16-án (249. l.), október 17-én (433. l.), november 21-én (476. l.). — *Természettudományi estélyek:* 1876. december 8-án és 15-én (44. l.), 1877. január 12-én, 26-án és február 9-ikén, 16-án, 23-án és márczius 2-án, 9-én, 16-án és 23-ikán (315. l.), november 9-én és 16-án (478. l.). — Pénztári kimutatás 1877. első feléről. 316. — *A szaküléseken tartott nagyobb értekezések kivonatai:* Schmidt Sándor, A baryto-coelestin kristályalakjáról. 44. — Grósz Lipót, Egy bonyolódott timsókristályról. 45. — Borbás Vincze, Három lecsüngő gyümölcsű Arabis a magyar flórában. 45. — Thánhoffer Lajos, Az érverésre befolyó körülményekről. 213. — Paszlavszky József, Egy nyitva termő tulipánról. 314. — Fröhlich Izor, A galvanikus erély átalakításáról mechanikai erélylyé a Gramme-féle gép által. 314. — Wartha Vincze, Az ivóvíz keménységének térfogatos elemzéséről és Egyszerű mód az arzén jelenlétének kimutatására. 314. — Borbás Vincze, Floristikai közlemények különösen Pestmegye flórájából. 435. — A Campanula Staubii ügyében. 477.

LEVÉLSZEKRÉNY.

(Válaszok a szerkesztőséghez intézett kérdésekre.)

A legelőkön található ivalakú pázsitcsikokról. 46. — Gyümölcsészeti vázlatok. 46. — A jódkeményítő. 94. — Téli villámlás és dörgés. 94. — A

fémek olvadó pontjáról. 133. — A salycilsavról. 133. — A világító állatokról és növényekről. 134. — A kánya, varjú és mezei egér. 134. — A *Lichnis viscaria*. 251. — Űvegkorsóban fűtött szobában felemelkedő buborékokról. 251. — Mikor fogyasztanak a növények oxigént és lehelnek ki szénsavat? 252. — A vándormadarak útja. 252. — A földben levő tápanyagok kiválasztásáról. 252. — A geographiai szélesség kiszámításáról. 253. — Az arabinsav és nádcukor vegyalkatáról. 253. — Van-e használatban Reaumur szerint beosztott borszeszmérő? 253. — Szent-János-kenyérmegező Brünnben. 253. — A mogyoródi félopárról. 254. — Pintér Endre, prem. kanonokról. 317. — Csavarvonalú pályán mozgó meteor. 317. — Az atom, molekula, atómsúly és molekulársúly, vegysúly és vegyérték definitiója. 317. — A szénvegyületekről. 318. — A chlórnitrogén vegyalkatáról. 318. — A rákszemről. 318. — A villamos felhők vonzása. 357 és 437. — A folyami rák testén levő férgekről. 358. — Tűzgömb. 358 és 397. — Kőrivalakú felhő. 437. — A tárgyak dagálykor kevesebbet nyomnak mint apálykor. 437. — A Jászkisér közelében talált cserépdarabokról. 437. — Csere-ajánlat. 437. — A szászkai Tetraédrit. 438. — A fa belsejében levő betükről. 478.

HAVI KIMUTATÁSOK AZ IDŐJÁRÁSRÓL.

(Meteorologiai és földdelejjességi följegyzések a m. kir. központi intézeten, Budapesten.)

1876 december 47—48; — 1877 január 95—96; — február 135—136; — márczius 175—176; — aprilis 215—216; — május 255—256; — június 287—288; — július 319—320; — augusztus 359—360; — szeptember 399—400; — október 439—440; — november 479 480-ik lapon. — Kurländer Ignác havi közleményeit „Magyarország időjárásáról“ lásd a „Csilagtan és Meteorologia“ rovatában.

SAJTÓHIRÁK.

39-ik lap, felülről 23-ik sor: *Utnicularia* helyett *Utricularia*.
 77-ik „ „ 1-ső „ *költi* helyett *költői*.
 129-ik „ felülről 19-ik „ *Wörndl* helyett *Werndl*.
 173-ik „ „ 18-ik „ *megvizsgálásával* helyett *megírásával*.
 200-ik „ több helyütt *Freislebenit* helyett *Freieslebenit*.
 „ „ felülről 7-ik sor: *olcsó* helyett *régi*.
 „ „ „ 13-ik „ *freiburgi* helyett *freibergeri*.
 245-ik „ „ 6-ik „ *midön* helyett *minden*.
 268-ik „ alulról 13-ik „ három első szava a 14-ik sor három első szavával felcserélendő.
 377-ik lap, alulról 8-ik sor: *nyersav* helyett *nyersavas*.
 394-ik „ „ 1-ső „ *ulyts* helyett *súlyt*.
 395-ik „ felülről 22-ik „ *paltina* helyett *platina*.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.